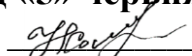

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії**

**ЛЕКСИКО-СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЕННЯ ГУМОРУ В
ЯПОНСЬКІЙ АНІМАЦІЇ**

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня «бакалавр»
студентки 4 курсу бакалаврату
освітньої програми
**«Японська мова і література та переклад,
англійська мова»»,**
спеціальність – 035.069 Східні мови та
літератури (переклад включно), перша-
японська
Катерина Борисівна СОСНИЦЬКА
Науковий керівник:
к.пед.н., асист. Тетяна ДИБСЬКА

«Допущено до захисту»
Протокол засідання
кафедри мов і літератур
Далекого Сходу та Південно-Східної Азії
протокол №14 від «5» червня 2024 року
завідувач кафедри
д.філол.н, доц. Наталя ІСАЄВА

КИЇВ
2024

АНОТАЦІЯ

Робота містить вступ, два розділи, висновки до розділів, загальні висновки та список використаних джерел. Перший розділ розкриває поняття «гумор», виділяє можливі лексичні та синтаксичні засоби створення гумору та фокусується на дослідженні лексичних та синтаксичних засобів створення гумору, знайдених в японській анімації, окрім цього, розглянуто проблемні аспекти перекладу гумору. Другий розділ присвячений розгляду прикладів лексичних і синтаксичних засобів гумору, що використовуються в японській анімації, а також опису кожного з цих засобів, їх перекладу та поясненню.

Актуальність дослідження полягає у тому, що вперше було вивчено лексико-синтаксичні засоби творення гумору на прикладі японської анімації.

Метою дослідження є вивчення лексико-синтаксичних особливостей творення гумору в аніме.

Предметом дослідження виступають лексико-синтаксичні засоби творення гумору в анімації.

Об'єктом дослідження стала японська анімація, а саме: «^{やまだ}ホーホケキヨ と なるの山田くん», «^{おるちゅばんえびちゅ}おるちゅばんえびちゅ», «^{しろくまカフェ}しろくまカフェ», «^{おうらんこうこう}桜蘭高校ホスト部», «^ぶ銀魂», «^{ぎんたま}日常», «君の名は».

Завдання дослідження: розкрити зміст поняття «гумор», подати класифікацію основних лексико-синтаксичних засобів творення гумору, визначити головні способи перекладу та окреслити проблемні аспекти перекладу гумору, виділити лексико-синтаксичні засоби творення гумору в японській анімації, описати їх та представити приклади застосування.

Ключові слова: японська анімація, гумор, переклад гумору, лексико-синтаксичні засоби творення гумору.

ABSTRACT

The work consists of an introduction, two chapters, conclusions to the chapters, general conclusions and a list of references. The first section defines the concept of “humor”, identifies possible lexical and syntactic features of humor creation and focuses on the study of lexical and syntactic features of humor creation found in Japanese animation, and also discusses problematic aspects of humor translation. The second section is devoted to the consideration of examples of lexical and syntactic features of humor creation used in Japanese animation, as well as a description of each of these features, their translation and explanation.

The relevance of the study lies in the fact that for the first time the lexical and syntactic features of humor creation were studied on the example of Japanese animation.

The purpose of the research is to study the lexical and syntactic features of humor creation in anime.

The subject of the study is the lexical and syntactic features of humor creation in animation.

The object of the study is Japanese animation, namely: «ホーホケキョ となり
の^{やまだ}山田くん», «おるちゅばんえびちゅ», «しろくまカフェ», «おうらんこうこう 桜蘭高校^ぶホスト部
», «ぎんたま 銀魂», «日常», «君の名は».

Objectives of the research: to reveal the content of the concept of “humor”, to present a classification of the main lexical and syntactic features of humor creation, to identify the main methods of translation and outline the problematic aspects of humor translation, to highlight the lexical and syntactic features of humor creation in Japanese animation, to describe them and present examples of their application.

Keywords: Japanese animation, humor, humor translation, lexical and syntactic features of humor creation.

要旨

本論文は、序論、2章、各章の結論、総論、参考文献のリストで構成されている。第一章では、「ユーモア」の概念を定義し、ユーモアを生み出す語彙的・統語的手段の可能性を明らかにし、日本のアニメーションに見られるユーモアを作り出す語彙的・統語的手段の研究に焦点を当て、ユーモア翻訳の問題点についても論じている。第2部では、日本のアニメーションで使用されている語彙的・構文的ユーモアの工夫の例を検討し、それぞれの工夫の説明、翻訳、解説を行う。

本研究の意義は、ユーモアを生み出す語彙的・構文的手段が初めて日本のアニメーションを例に研究されたという事実にある。

研究の目的は、アニメにおけるユーモア創出の語彙的・統語的特徴を調査することである。

研究の対象は、アニメにおけるユーモア創出の語彙的・統語的手段である。

研究の対象は日本のアニメである：すなわち、「ホーホケキョと山田^{やまだ}くん」、「おるちゅばんえびちゅ」、「しろくまカフェ」、「桜蘭高校ホスト部^ぶ」、「銀魂^{ぎんたま}」、「日常」、「君の名は」である。

研究の目的：「ユーモア」の概念の内容を明らかにすること、ユーモアを作り出す主な語彙的・構文的手段の分類を提示すること、ユーモア翻訳の主な方法を特定し、問題点を概説すること、日本アニメーションのユーモアを作り出す語彙的・構文的手段を強調し、それらを説明し、適用例を提示すること。

キーワード：日本のアニメーション、ユーモア、ユーモア翻訳、ユーモアを作り出す語彙的・統語的手段。

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ІСНУЮЧІ КЛАСИФІКАЦІЇ ЛЕКСИКО-СИНТАКСИЧНИХ ЗАСОБІВ ТВОРЕННЯ ГУМОРУ	5
1.1. Визначення поняття «гумор».....	5
1.2. Лексичні засоби творення гумору.....	6
1.2.1. Оказіоналізми як засіб творення гумору.....	12
1.2.2. Ономатопеїчна лексика як засіб творення гумору.....	12
1.2.3. Порівняння як засіб творення гумору.....	13
1.2.4. Гайрайго як засіб творення гумору.....	14
1.3. Синтаксичні засоби творення гумору.....	15
1.4. Проблемні аспекти перекладу гумору.....	18
Висновки до першого розділу	19
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ЛЕКСИКО-СИНТАКСИЧНИХ ЗАСОБІВ ТВОРЕННЯ ГУМОРУ В ЯПОНСЬКІЙ АНІМАЦІЇ	21
2.1. Аналіз лексичних засобів творення гумору	21
2.1.1. Каламбур.....	21
2.1.2. Оказіоналізми.....	25
2.1.3. Ономатопеїчна лексика	27
2.1.4. Порівняння.....	28
2.1.5. Перифраза.....	30
2.1.6. Стилiстично маркована лексика.....	30
2.1.7. Гайрайго.....	33
2.2. Аналіз синтаксичних засобів творення гумору.....	35
2.2.1. Апосіопеза.....	35
2.2.2. Еліпсис.....	36
2.2.3. Повтор.....	36

2.2.4. Риторичне питання.....	38
Висновки до другого розділу.....	38
ВИСНОВКИ.....	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45

ВСТУП

Гумор як вид комічного, присутній у всіх сферах життя суспільства. Жоден фільм, мультфільм, будь-яка телепрограма та книжка не існуватиме повноцінно без використання гумору, японська анімація цьому не виняток.

Гумор в аніме – доволі багатогранне складне явище, оскільки в аніме представлено безліч форм гумору: *фізичний, словесний та абсурдний*. *Фізичний* гумор включає в себе фізичні зіткнення героїв – сварки, бійки, падіння і тд. *Словесний* гумор створюється за рахунок словесних перепалок, які, безсумнівно, містять в собі сарказм, іронію та надзвичайно багату кількість лексичних, стилістичних, граматичних та синтаксичних засобів творення гумору. *Абсурдний* гумор побудований на нелогічних ситуаціях та безглузді, що постає справжньою проблемою перед перекладачем. Крім того, гумор в аніме часто висвітлює особливості японської культури та традицій, і при невдалому перекладі або жартівливий момент або культурна реалія можуть бути втрачені.

До того ж, японська анімація є широким полем для дослідження в контексті лексикології. Таким чином, досліджуючи гумор в аніме, можна визначити безліч засобів творення гумору. Дана робота більш зосереджена на лексико-синтаксичних засобах творення гумору.

Тема дослідження: «Лексико-синтаксичні особливості творення гумору в японській анімації».

Актуальність: Здійснивши пошук інформації, ми з'ясували, що у вітчизняній науці не представлено досліджень лексико-синтаксичних засобів творення гумору на прикладі японської анімації.

Мета дослідження: дослідити лексико-синтаксичні особливості творення гумору в аніме.

Завдання дослідження: визначити зміст поняття «гумор», класифікувати основні лексичні та синтаксичні засоби творення гумору, окреслити основні прийоми перекладу та описати проблемні аспекти перекладу гумору,

виокремити лексичні та синтаксичні засоби творення гумору в японській анімації, схарактеризувати їх та навести приклади вживання.

Методи дослідження: аналіз, синтез, порівняння.

Об'єкт дослідження: японська анімація.

Предмет дослідження: лексико-синтаксичні засоби творення гумору в анімації.

Матеріал дослідження: аніме «やまだホーホケキョ となりの山田くん», «おるちゆばおるちゆば», «しろくまカフェしろくまカフェ», «おうらんこうこう桜蘭高校ぶホスト部», «ぎんたま銀魂», «日常日常», «君の名は君の名は».

Практична значущість полягає в можливості використати результати дослідження у викладанні дисципліні «Лексикологія японської мови» та сприяти дослідженню японської анімації в контексті багатой лексики та різних художніх засобів.

Наукова новизна полягає в тому, що вперше досліджено лексико-синтаксичні засоби творення гумору в аніме.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків з розділів, загальних висновків та списку використаних джерел. У вступі описано актуальність, мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, практичну значущість, методи та матеріали. У першому розділі схарактеризовано поняття «гумор», виокремлено можливі лексико-синтаксичні засоби творення гумору та окремо зосереджено увагу на лексико-синтаксичних засобах творення гумору, що зустрічаються в японській анімації, також описано проблемні аспекти перекладу гумору. У другому розділі розглядаються приклади лексико-синтаксичних засобів творення гумору, знайдені в японській анімації, кожен засіб описано, а приклади перекладено та пояснено.

РОЗДІЛ I. ІСНУЮЧІ КЛАСИФІКАЦІЇ ЛЕКСИКО-СИНТАКСИЧНИХ ЗАСОБІВ ТВОРЕННЯ ГУМОРУ

1.1. Визначення поняття «гумор»

Гумор – це різновид комічного, смішного в повсякденному житті або ж у самих людях. У Середньовіччі гумор вважався "соками організму, які впливають на настрій" [1]. Оскільки гумор притаманний лише людині, його прийнято розглядати як культурний, інтелектуальний, так і естетичний, психічний та моральний феномен.

Як різновид комічного, гумор є доволі доброзичливим в порівнянні із сатирою чи сарказмом. Він виникає внаслідок несумісності між очікуванням слухача й результатом. На думку О. Підгрушної, "суперечливість, що створює основу гумору, можна тлумачити як невідповідність між тим, що очікується, тобто нормою, і тим, що відбувається насправді. Таким чином, гумор базується на ошуканому сподіванні". Гумор може бути притаманний лише певним країнам, націям, соціальним групам [2].

У своїй праці дослідниця Л. Анучина зазначає, що гумор – "найбільш м'яка форма комічного, у якій конфлікт постає як незначний" [3]. Об'єктом гумору є окремі недоліки, вади у характері чи поведінці особи. Гумор спрямований на вдосконалення людини і суспільних відносин [4]. Сучасні лінгвістичні, філософські та літературознавчі джерела описують гумор як найбільш оптимістичну та багатогранну форму комічного. Він потребує здатності помічати комічні суперечності в житті, усвідомлювати й цінувати їх [68].

У гуморі висміюється чудне і дивовижне в житті. Гумор серед інших засобів комічного вирізняється низьким рівнем критики і викликає в реципієнта лише дружню посмішку, легку насмішку або доброзичливий сміх до об'єкта висміювання. Крім того, саме гумор показує гуманістичну суть людини, спонукає не до знищення того чи іншого явища, а до його вдосконалення.

Унікальність гумору криється в умінні виражати серйозне з посмішкою та бачити в ньому несуттєве і мізерне та навпаки [68].

1.2. Лексичні засоби творення гумору

До лексичних засобів творення гумору можна віднести: *каламбур*, *полісемію*, *перифразу*, *стилістично марковану лексику*, *пароніми* та ін. [5].

Каламбур – дотеп, що базується на використанні слів, схожих за звучанням, або ж декількох значень одного слова [6]. Дослідник О. Тараненко наголошує на тому, що каламбур є різновидом гри слів і створює комічно-сатиричний ефект. У свою чергу, гра слів – "спеціальне використання звукової, лексичної або граматичної форми слів, а також частин слів, фразеологізмів, синтаксичних конструкцій для створення певних фонетико- та семантико-стилістичних явищ, що ґрунтується на зіставленні й переосмисленні, обіграванні близькозвучних або однозвучних мовних одиниць з різними значеннями" [7]. В українській мові знаходимо приклади вживання каламбурів: «*Макаки кольору хакі біля маку в маках в маку*» [8]. «*Прийомний син барона був баран*» (Ліна Костенко) [9]. «— *Як справи? — Як справа, так і зліва*» [7].

У японській мові каламбури мають назву 駄洒落 /*даджяре*/ і є поширеними серед усіх груп людей, але часто асоціюються з オヤジギャグ /*ояджігягу*/ або «татовий жарт». У японських каламбурах використовуються слова, які звучать однаково, але відрізняються канджі або катаканною та значенням: パンダはパンだ。 /*панда ва пан да*/ Панда – це хліб. アルミ缶の上にあるミカン / *арумікан но уе ні ару мікан*/ Мандарин, що лежить на алюмінієвій банці. 小学生は生姜くせえ /*шьогакусей ва шьогакусее* / Учні початкових класів пахнуть імбирем [10].

Полісемія – наявність у слова декількох значень, іншими словами, багатозначність [6]. Термін «полісемія» застосовують у випадку, якщо різні

значення слова певним чином зіставлені між собою. Наприклад: *geophysicist* – людина, яка є фахівцем із геофізики; людина-фахівець з гравіметрії (гравіметрист); *line* – лінія, межа (*graticule line* – лінія географічної сітки); вісь (*main centre line* – головна вісь) [11]. Приклад полісемії в англійській мові: «*How are they biting today? – On the neck and legs mostly*». Дієслово *bite* має два значення – «кусати» і «клювати (про рибу)». Людина запитує, як сьогодні клює, а інший, незрозумівши, відповідає, куди його кусають комахи [5].

Інший приклад: «– *I не встидно тобі, Василю, кидати всю роботу на плечі жінки?! – Ви що? Які плечі? Я її дуже люблю і роботу всю даю тільки на руки і ноги*». Кажучи «*кидати на плечі*», мають на увазі «залишити всю роботу на людину», але співрозмовник сприймає цей вираз буквально [9].

Полісемія часто представлена метафорою (перенесення значення за подібністю) і метонімією (перенесення за суміжністю) [11]: 正月休みに食べ過ぎて、ブタになってしまった。 / Шьо:гацуясумі ні табесугіте, бута ні наттешіматта/ Об'ївшись під час новорічних свят, я розповніла, неначе свиня. У цьому прикладі іменник *ブタ/бута/свиня* зазнав метафоризації [12]. Наведемо інший приклад: うまるちゃんは職場の花だ。 / Умару-чан ва шьокуба но хана да/Умару «квітка» колективу. У цьому випадку слово *花/хана/квітка* – метафора на позначення чогось гарного, як квітка [13].

Перифраз(а) – це описовий зворот, яким замінюють слово, предмет чи реалію [15]. Більш детальне визначення подає О. Галич: "перифраза – заміна прямого найменування предмета непрямым його означенням, даним у формі описового словесного звороту, що указує на предмет, виділяючи його побічні ознаки" [14]. Наведемо приклади перифрази: «...для нього повернутися в рідне село – те саме, що потрапити в обійми кістлявої з косою»; «– Ти що, з дуба впав? – зашипів мій напарник! – Я не сяду в цю літаючу домовину! » ; – Панянку, куди ж ви? – хтось узяв її за руку вище ліктя, зовсім не так галантно, як готельні пінгвіни...» [16]. У першому прикладі перифразою «кістлява з косою» замінено

слово «смерть», у наступних: «літаюча домовина» – літак; «готельний пінгвін» – працівник готелю. Варто зазначити, що перифрази широко використовуються в газетах і ЗМІ: *золотий голос України, свято комуністичної праці, залізна леді української політики* тощо [15].

Стилістично маркована лексика – лексика, що позначає певний стиль мовлення. Вона поділяється на книжну (ділову, газетно-публіцистичну, наукову) і розмовну [17]. *Стилістична маркованість* ж – це наявність у слова чи словосполучення додаткової конотативної інформації емоційного, експресивного, оцінного чи стильового характеру, що створює певний стиль і надає мовленню різних відтінків – фамільярності, агресивності, грубості, трагічності, комізму тощо [18].

Для створення комізму використовують емоційно забарвлені, ненормативні слова. Емоційно забарвленими словами часто виступають вульгарні, лайливі та згрубілі слова. Яскравим прикладом вживання стилістично маркованої лексики є твір І. Карпенка-Карого «Мартин Боруля», де герой розмовляє *канцеляризмами* – сталими виразами, які характерні офіційно-діловому стилю мовлення:

Степан У нас щодня бумаг приносять з поціти по мішку...

Микола Що ж ви з ними робите?

Степан Записуємо у діжурну, а потім у вступающу, списуємо копії.

Микола Навіщо ж то?

Степан А які є бумаги! Ай, ай ай! Особливо як заведеться переріканіє: кому діло треба зробити [20].

У японській мові прикладом *стилістично маркованої лексики* є вживання *якуваріго* (役割語) – стилю мови в художніх творах, що відображає вік, стать та соціальний стан людей. Наприклад, *わし/washi*, *あたし/atashi*, *僕/боку*, *俺/оге*, *私*

/watashi – усі слова мають однакове значення «я», але кожне з них вживають різні герої: *あたし/atashi* – для молодих жінок; *僕/боку*, *俺/оре* вживають чоловіки; *わし/washi* характерне для літніх людей; *私/watashi* – є нейтральним, вживається і жінками, і чоловіками. Окрім займенників, мовлення різниться й частками: *わ*, *かしら*, *の* – для жінок; *ぞ*, *だ*, *ね* – для чоловіків; *～ぬ*, *～じ* *やった*, *～おる* притаманні літнім людям. До того ж, кожен герой має свій характер, який у свою чергу задає ввічливість або грубість: *敬語*, *ます形* розмовляють принцеси; *俺様*, *ガキ*, *命令形* використовують brutальні чоловіки. Однак, варто зазначити, що *якуваріто* або *рольова мова* може не відповідати справжньому мовленню людей, так як є художнім стилем, створеним аби наділити героїв певним характером [43]. Зокрема, у японській мові існує лексичний відтінок *окама-котоба* (オカマ言葉) – мова фемінних чоловіків або трансжінок [73]. Тобто, такі герої задля гумору зазвичай зображуються як чоловіки, що пародіюють жінок як зовнішнім виглядом, так і голосом та мовленням, отже, застосовують жіночі частки *わ*, *なさい*, *の*, *かしら* та інші.

Стилістично-маркованою лексикою можуть виступати і *діалектизми* – слова або вирази поширені в окремому регіоні або діалекті. Оскільки в Україні в залежності від регіону, присутня значна кількість діалектів (*північні*, *південно-західні*, *південно-східні*), кожен із своїми культурними особливостями, діалекти часто використовуються в літературі. Наприклад, відомий український письменник Михайло Коцюбинський у повісті «Тіні забутих предків» за допомогою *діалектизмів* відобразив особливий міфологічний світогляд і уявлення гуцулів, показав їхнє життя в царині казок, вірувань і забобонів. Завдяки гуцульській говірці повість отримала неповторну художню виразність і передала місцевий колорит: «- Нічьо... В мене є другі... май ліпші. Вона наче його

потішала. Здивований лагідним тоном, хлопець мовчав. - Мені неня купила нову запуску... і постолі... і мережані капчурі...і... Він все ще не знав, що сказати. - Я си обую файно та й буду дівка... Тоді йому заздрісне стало. – А я вже вмію грати в денцівку» [75].

Японська мова також вкрай насичена діалектами, причому вони мають не лише лексичні, а й фонетичні та граматичні особливості, що вирізняє їх з-поміж загальної державної мови. Діалектизми у японській мові, залежно від їхніх форм і функцій, поділяють на кілька груп: лексичні, етнографічні та семантичні. Лексичні діалектизми – це діалектні слова, на позначення яких, у загальнонародній мові зазвичай вживають інші слова: マンドーロ /мандо:ро/світлий (преф. Аоморі) – пор. літературне 明るい/акаруй/; ドマズグ /домадзугу/метушитися (преф. Міягі) – пор. 慌てる/аватеру/; ドンナケ /доннаке/скільки (преф. Шіга) – пор. いくら/ікура/ тощо. До етнографічних діалектизмів належать слова на позначення:

- страв місцевої кухні: ルイベ/руйбе/сашімі з замороженої кети (Хоккайдо), ホー トー/хо:то/місцевий різновид локшини удон (преф. Яманаші);

-місцевих традицій, обрядів: オチャゴ /очяго/бенкет на честь обміну подарунками при заручинах (преф. Сага), ホカウ/хокау/підносити жертвний напій богам (преф. Оойта);

-предметів побуту: モンドリ /мондорі/бамбуковий ящик для риби (преф. Шіга), イコネン/іконен/приступка для сидіння літніми вечорами (преф. Нара).

Семантичні діалектизми – слова загальнонародної мови, які у діалектах мають інше значення: フトイ /футой/великий (преф. Кочі) – у літературній мові

бажаний, ∃ *△/йому/рахувати* (преф. Кіото, Хього, Сага) – у літературній мові читати. Передусім діалектизми японської мови використовуються у побутовому мовленні носіїв певного діалекту, але можуть фігурувати і в художній літературі, аби, знову ж таки, відтворити місцевий колорит [56].

Лексичним засобом створення гумору можуть бути *пароніми* – слова, схожі за звучанням але різні за значенням. Приклади паронімів: громадський та громадянський; дружний і дружній. Паронімічний каламбур створюється з'єднанням прямого і переносного значення слова: «*Він уважав себе людиною поверхневою. Любив поверхні. Почувався на них впевнено*» [21].

Під терміном «*паронімія*» може поєднуватися два поняття – *паронімія* і *парономазія* (або *парономасія*) – стилістична фігура, утворена зіставленням паронімів. У поезії та фольклорі парономазія використовується для підсилення виразності тексту. Часто для створення парономазії, автор може використовувати слова, які мають схожий звуковий склад, і вони не обов'язково є паронімами. Приклади паронімії у творах: *People always **accepted** an accomplished fact in time! “I **expect** you’re right”, he said slowly: “but I want to think it over”* (Id.) Комічність виникає через пароніми «*accept*» і «*expect*», що вжиті один замість одного [22]. Ще приклад паронімів з «Інкустацій» Ліни Костенко:

*Колись були **Орфеї**, а тепер **корифеї**.*

*А як же він став **корифеєм**, як не був **Орфеєм**?*

*Сам **Орфей** не був **корифей**.*

*Він навіть не бував у **Спілці**.*

*Сидів собі і грав на **сонілці**.*

*І його розтерзали **менади**,*

*Бо не піддався на їхні **принади** [23].*

1.2.1. Оказіоналізми як засіб творення гумору

Оказіоналізми – експресивно забарвлені слова, утворені від існуючих слів або словосполучень, інколи з порушенням мовних норм [31]. Оказіоналізми – це нові слова або вирази, створені поетом або письменником, як лексичний засіб художньої виразності [32]. Оказіоналізми розраховані на привернення уваги та зацікавлення читача своєю незвичайною формою, звучанням і загадковістю значення [33].

Не варто плутати оказіоналізми з неологізмами, адже неологізми, на відміну від оказіоналізмів, виникають з потреби назвати новий предмет і закріплюються в повсякденному мовленні. Оказіоналізми ж створюються конкретно для твору або ситуації. У романах про Гаррі Поттера оказіоналізми є дуже продуктивним засобом формування слів: «*butterbeer*» – *butter* (масло) + *beer* (пиво) = (маслопиво); «*omnioculars*» – *omnis* (лат.) (все) + *oculus* (очі) = (омнінокль); «*Veritas serum*» – *Veritas* (лат.) (богиня істини) + *serum* (сироватка) = сироватка правди [34].

1.2.2. Ономатопеїчна лексика як засіб творення гумору

Звуконаслідування або **ономатопею** визначають як умовну словесну імітацію звуків навколишнього середовища засобами мови. Усі звуконаслідувальні слова японської мови традиційно розподіляються на три групи: 擬音語/*гіонго*/, 擬態語/*гітайго*/, 擬声語/*гісейго*/.

Гіонго – ономатопеї, що імітують звуки неживої природи; **гітайго** – звукообразні слова, які передають стан, явище, дію, характер дії тощо; **гісейго** – передають голоси живих істот [35]. Лексика гіонго та гітайго зустрічається як в усному так і письмовому мовленні, дуже часто в коміксах манга, рекламі, розмовному мовленні [37]. Наведемо деякі приклади ономатопей, які відтворюють звуки тварин та птахів (гісейго): わんわん [ван-ван] – «гав-гав»; け

ろけろ [кєро-кєро] – «ква-ква», «кум-кум»; ふうふう [буу-буу] – «хрю-хрю»; かなか [кака-наку] – «кар-кар»; こけこっこ [кєкє-кєкє] – «ку-ку-рі-ку» [36].

1.2.3. Порівняння як засіб творення гумору

Порівняння — це зіставлення двох схожих за якоюсь характеристикою явищ, предметів, осіб, характерів тощо. Порівняння широко використовується в художній літературі для створення чіткішого уявлення про героя, предмет; вираження уявлень, думок письменника щодо певного об'єкту [38]. Крім того, порівняння в художньому тексті багато, що говорить про внутрішній світ автора, його ставлення до життя [39].

У романі М. Гримич «Варфоломієва ніч» зустрічаємо цікаві порівняння про виборчий процес: *«Вибори — це ні в якому разі не будні. Вибори — це екстрим. Вибори — це адреналін. Вибори — це людські перегони. Вибори — це м'ясорубка. Тож переінакшимо нашу фразу на: розпочався виборчий марафон»* [40].

У японській мові предмети, які порівнюються, зв'язуються сполучними засобами *のように/но йо:ні/* (або ж залежно від синтаксичної позиції *のような/но йо:на/* чи *のようにだ/но йо:да/*) та більш розмовним *みたいに/мітайні/* (*みたいな/мітайна/*, *みたいだ/мітай да/*). Порівняння в японській мові бувають доволі дивними для інших культур та народів, що потребує подальшого вивчення перекладачами: *なめるように子供をかわいがる/намеру йо:ні кодомо-о кавайгару/*пестити дитинку, мало не облизуючи її. Інший приклад: *気が狂ったようなソウルタワーの点滅/кі-га курутта йо:на Соурутава:-но теммецу/*Сеульська вежа блимала, немов божевільна [27].

1.2.4. Гайрайго як засіб творення гумору

Гайрайго — запозичення з іноземних мов, у першу чергу з англійської. Особливість *гайрайго* у тому, що вони записуються катаканаю, звідси й літературний термін «катаканаго» (カタカナ語). Наприклад, під час ранніх контактів з португальськими торговцями у кінці XVI - поч. XVII ст. японці запозичили елементи матеріальної культури: パン /пан/хліб, タバコ /табако/тютюн, シャボン/шябон/мило. У період ізоляції (поч. XVII-XIX ст.) Японія мала контакти лише з Нідерландами, відтак відбулися запозичення з голандської мови: ビール/бі: ру/пиво, コーヒー/ко:хі:/кава, ガラス/гарасу/скло. Після реставрації Мейджі у 1868р. до японської потрапило чимало слів з німецької (プルス/пурусу/пульс, イデオロギー/ідео:рогі:/ідеологія, アルバイト /арубайто/підробіток) та французької (ズボン /дзубон/брюки, クーデタ /ку:дета/державний переворот, カンカン/канкан/канкан).

У межах гайрайго виділяють: *варваризми*, *екзотизми*, *васейейго*, *кальки та інтернаціоналізми*. Проте, в аніме та манзі часто можна зустріти саме *варваризми*, рідше *екзотизми*.

Варваризми являють собою іншомовні слова, що не увійшли до вжитку власної мови, натомість використовуються аби надати мовленню певного тону — жартівливого, урочистого або ж книжного. Наведемо приклади *варваризмів*: セ・ラ・ビ/*се ра бі*/ селяві, таке життя (фр. C'est la vie); ア・ポステリオリ/*а посутеріорі*/ зважаючи на досвід, апостеріорі (лат. a posteriori), フェアプレー/*феа пуре:*/ чесна гра (англ. fair play), モナミ/*монамі*/ любий друг (фр. mon ami) [56]. В українській мові теж присутня достатня кількість варваризмів: мадемуазель (з французької), фрау (з німецької) та інші [58]. Більш того, українці часто вживають варваризми з японської мови: «коннічіва», «арігато», «сайонара», «ітадакімас» (з інтернету). В українській мові наявні й варваризми з латинської

мови: *post scriptum* (після написаного), *a priori* (те, що передує досвіду), *ad hoc* (до речі) і т. д. [58].

Екзотизми — запозичені слова на позначення реалій певних народів. В українській мові *екзотизмами* є *сакура*, *гейша* (з життя японців); *начос*, *аміго*, *піньята* (Мексика) та інші (з інтернету). Функція екзотизмів у художній літературі — додати колориту мовленню. У своїй новелі «Кармен» французький письменник П. Меріме використовує широкий спектр екзотизмів з життя іспанців, оскільки Іспанія стала місцем подій твору: *алькад*, *гаспачо*, *мантилья*. Тарас Шевченко також вживав екзотизми, наприклад в поемі «Кавказ»: *чурек* (прісний хліб кавказьких горців) і *сакля* (житло кавказьких горців). Українці теж мають свої екзотизми, відомі багатьом народам світу: *бандура*, *борщ*, *галушки*, *гопак*, *кобзар* та ін. [57]. У японській мові ж, екзотизмами можуть бути サー/*са:*/сер, コリーダ/*корі:да*/корида, ハッジー/*хадджі:*/хадж, シュナップス/*шюнаппусу*/шнапс [56].

1.3. Синтаксичні засоби творення гумору

Синтаксичні засоби являють собою групу синтаксичного впорядкування фрази, форми якої відрізняються від звичайного синтаксичного типу і увиразнюють мовлення, додають йому оригінальності [25]. Синтаксичні засоби поділяються на групи: 1) виразні засоби, що ґрунтуються на бракові логічно необхідних компонентів речення (*еліпсис*, *апосіопеза*, *номінативне речення*, *асиндетон*); 2) виразні засоби, пов'язані з надлишковим уживанням (*повтори* (*анафора*, *епіфора* та інші), *полісиндетон*); 3) засоби, що ґрунтуються на незвичному розташуванні компонентів мовлення (*інверсія*, *парцеляція*); 4) засоби, що створюють транспозицію значення (*риторичні питання*) [24].

Найпоширенішими синтаксичними засобами є *еліпсис*, *інверсія*, *риторичне запитання* та *апосіопеза*.

Еліпсис – пропуск деяких елементів у конструкції. Еліптичне речення поєднує в собі процес і результат, тому є «дієвим засобом гармонізації форми та змісту мовлення». З комунікативної точки зору еліптичні речення скорочують обсяг тексту: «*Have you been singing? – Yes, I have*»; «*What have you been doing? – Eating*». У першому прикладі пропущено лексичне дієслово, а в другому опущено підмет. «*Whatever its position, the belt will always have the same length, when tightly drawn*» (пропущено присудок) [26]. У японській мові також часто зустрічається еліпсис: «田中さんはどこですか。—事務所にいます。(事務所です。) /Танакасан-ва доко дес ка. – Джімушьо дес/Де пан Танака? – В офісі. (випущений підмет); «観点別表価という。/Кантенбецухьо:ка тою:/Це називається оцінюванням за різними аспектами. (випущений підмет). Часто еліпсис вживається тоді, коли його треба зрозуміти в контексті: «それはちよつと…/Соре-ва чотто…/» (ввічлива відмова), насправді маючи на увазі «それはちよつとダメです/Соре-ва чотто даме дес/Так не можна!; Я заперечую! [27].

Апосіопеза або замовчування – незавершене, обірване речення, що слугує натяком слухачу, змушує його здогадуватися. Мовець може почати нове речення, не завершивши попереднього, або перервати своє мовлення. Приклад замовчування: «*Doctor, I'm terribly worried. I think you ought to —* (A. Hailey, J. Castle. Runway Zero-Eight)» [29]. Апосіопеза отримує своє стилістичне значення, коли виникає небажання називати щось, що стане зрозумілим з контексту: «自分にとっては何なのか。ボートだって?…/Джібун-ні тотте-ва нан нанока. Бо:то датте?.../А для самого себе – що воно таке? Човен, кажеш?...»[27].

Інверсія – порушення звичного порядку слів у реченні з метою увиразнення мовлення. Приклади інверсій в українській мові: «*Принц розлюбив свою принцесу.* / *Нові з'явилися інтереси.* / *Нові з'явилися відкриття.* / *Таке*

життя (І. Жиленко)»; «Як в саду заграє ріжок – / вийшли ми на моріжок. / Там, де вишня, де струнка, / посідали ми кружка (П. Тичина)» [28].

У японській мові інверсія збігається з **парцеляцією** – представлення речення самостійними одиницями, що виділяються крапками. Відтак, парцеляти винесені за межі речення можна назвати «інвертопарцелятами»: «何やつてんの、君。 / Нані ятте нно, кімі/ Що ти таке виробляєш?!»; «じゃ、やめとくは。映画。 / Дзя, яметоку ва. Ейга/ Ну, тоді не піду. У кіно» [27].

Риторичне питання – питання, що не потребує відповіді, оскільки відповідь загальнозрозуміла. Мета риторичного питання – стимулювати увагу читачів/слухачів до певного явища. Наведемо приклади:

*«Кати знуцаються над нами,
А правда наша п'яна спить.
Коли вона прокинеться?
Коли одпочити
Ляжеш, боже, утомлений?»
(Т. Шевченко) [30]*

У японській мові: «そんなこと、できるもんか。 / Сонна кото, декіру мон ка/ А чи таке взагалі можливо?»; «解決方法はあるか? ない。 / Кайкецу хо:хо:-ва ару ка? Най/ Вирішення проблеми є? Немає» [27].

1.4. Проблемні аспекти перекладу гумору

Переклад є важливим інструментом передачі думок, відтворення світогляду, менталітету іншої культури. До того ж, переклад найяскравіше демонструє лексичні та стилістичні особливості тексту. При перекладі гумору постає чимало питань як реалізувати той чи інший жартівливий момент у мові перекладу, не втративши при цьому сенс сказаного. Тому розглянемо детальніше прийоми перекладу та проблемні аспекти перекладу гумору.

Гумор є важливою частиною національної культури. Через відмінності в соціально-історичному розвитку та умовах життя гумор набуває специфічних для кожної країни рис. Люди пізнають гумор з раннього віку через наслідування і дізнаються про ситуації, в яких сміх є доречним чи недоречним у їхньому родинному, освітньому та професійному середовищі, що є власним культурним простором. Чим менше у людей спільних «точок доступу» до джерела гумору, тим більша розбіжність у реакції на гумор. Оскільки кожна культура має різний гумор, виникає проблема його перекладності [66].

Основними прийомами перекладу є: *опущення, компенсація і калькування*. **Опущення** застосовують коли певні слова оригіналу видаються семантично зайвими, тобто несуть інформацію, яку і без них можна зрозуміти з контексту. Прийом **компенсації** – заміна неперекладеного елемента іншим елементом, який може нести аналогічний сенс. **Калькування** – елементи скопійовані засобами рідної мови з іншої, тобто оригінал перекладається буквально [41].

Також до способів перекладу відноситься: *транскодування (транскрипція, транслітерація); описовий переклад та вилучення*. За Комісаровим **транскрипція і транслітерація** – це «способи перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом відтворення її форми за допомогою літер мови перекладу». *Транскрипція* відтворює звукову форму, а *транслітерація* – буквенний склад іншомовного слова. Обидва прийоми часто застосовуються у перекладі *безеквівалентної лексики*.

Коли дослівного перекладу (калькування) недостатньо для розуміння, застосовують описовий переклад [42]. Його часто використовують для перекладу *оказіоналізмів*. Проте, до описового перекладу є певні вимоги:

- переклад має точно передавати закладений сенс;
- опис не має бути надто докладним;
- синтаксична структура слова не має бути складною

Більш детальний опис (якщо він потрібен) описується в *перекладацькому коментарі*. Якщо опис супроводжує окреме слово, то перекладацький коментар у вигляді виноски зазначається за межами тексту або ж розміщується в кінці тексту як примітка.

Жарти, каламбури, іронія та інші гумористичні одиниці дійсно складні для перекладу. Інколи неможливо передати *каламбур* рідною мовою, через це у перекладача часто є лише один варіант – придумати жарт, максимально наближений до оригінального тексту, з урахуванням контексту і використовуючи ті ж слова, що і автор. У такому разі хорошого знання рідної або іноземної мови буде замало, тут потрібні неабияка уява та творчий підхід. *Фразеологізми* ж перекладати легше, оскільки найчастіше в мові оригіналу і перекладу є еквіваленти таких виразів, щоправда, з частковим порушенням змісту, зате зі збереженням образності [67].

Висновки до першого розділу

Ми з'ясували, що *гумор* – доброзичливий різновид комічного, смішного. Він виникає через невідповідність очікуваної відповіді. Об'єктом гумору можуть бути різні життєві ситуації, недоліки людини, поведінка, при цьому конфлікт практично не відбувається. Ми визначили і характеризували основні лексичні

засоби творення гумору та зокрема розглянули лексичні засоби творення гумору, що часто можуть використовуватися в аніме: *каламбур, паронімія, полісемія, стилістично маркована лексика, перифраза і тайрайто*.

До того ж, описали класифікацію синтаксичних засобів і характеризували основні засоби вжиті в японській анімації. Синтаксичні засоби поділяються на: 1) засоби, що базуються на бракові необхідних компонентів речення; 2) засоби, пов'язані з надлишковим уживанням; 3) засоби, що базуються на інакшому розташуванні компонентів; 4) засоби, що створюють транспозицію значення. Найпоширенішими синтаксичними засобами у аніме є *еліпсис, інверсія, риторичне запитання та апосіопеза*.

Також окреслили проблемні аспекти перекладу гумору, виділили основні прийоми перекладу та характеризували їх. Основними прийомами перекладу є: *опущення, компенсація, калькування, описовий переклад, транскодування*.

РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ЛЕКСИКО-СИНТАКСИЧНИХ ЗАСОБІВ ТВОРЕННЯ ГУМОРУ В ЯПОНСЬКІЙ АНІМАЦІЇ

2.1. Аналіз лексичних засобів творення гумору

У досліджених нами аніме можна виокремити такі лексичні засоби творення гумору: *каламбур, okazionalizmi, onomatopēichna leksika, porivnennia, perifrāza, stilistichno markovana leksika ta tairai-go.*

2.1.1. Каламбур

<p>—あ、^{しろくまくん}白熊君^{ちやぶだい}カフェモカ^{ちやぶだい}頂戴。</p> <p>—それは^{ちやぶだい}卓袱台。それは宿題。</p> <p>それは兄弟。[44]</p>	<p>Буквальний переклад:</p> <p>—Гей, білий ведмедю, мокачино, будь ласка.</p> <p>—Це кавовий столик.</p> <p>Це домашнє завдання. Це брати.</p> <p>Адаптований переклад:</p> <p>—Гей, ведмедю, чаю дай.</p> <p>—Це чябудай. Це домашка, бодай. Це ляльки Бандай.</p> <p>*чябудай – японський столик на низьких ніжках.</p>
--	---

Слова ^{ちやぶだい}頂戴、^{ちやぶだい}卓袱台、^{しゆくだい}宿題 і ^{きやうだい}兄弟 є паронімами, тому цей жарт є *паронімічним каламбуром*. Складність перекладу полягала в тому, що кожен *паронім* супроводжується демонструванням цього предмету. Відтак, ми намагалися підібрати слова відповідно до кадрів і водночас відтворити паронімічний каламбур. У результаті «^{ちやぶだい}カフェモカ頂戴» стало «чаю дай», відповідно «чябудай» залишили і зробили примітку під текстом. При перекладі

було використано *компенсацію, калькування та описовий переклад*. Візуальний ряд цього жарту можна побачити нижче на Рисунку 1.

Рисунок 1. Жарт про каву

—最初は難しいよね、

じゅうれつちゅうしゃ
縦列駐車。

—れつちゅうしゃ 10列駐車？れつちゅうしゃ 10列注射？10列
カチューシャ？10列チュ〜？ [45]

Буквальний переклад:

—Спочатку паралельне паркування це складно.

—10 припаркованих машин? 10 уколів? 10 обручів? 10 поцілунків?

Адаптований переклад:

—Важко перелаштуватися з колони в 10 машин в інший ряд.

— 10 машин підряд? 10 вакцин? Навряд. Наряд? 10 дружин?

Каламбур з омонімів じゅうれつちゅうしゃ 縦列駐車, じゅうれつちゅうしゃ 10列駐車 і れつちゅうしゃ 10列注射, пароніма カチュー

—シャ та просто комічного слова チュ. Візуальний ряд цього жарту можна побачити нижче на Рисунку 2. На етапі перекладу жарту на українську виникло чимало труднощів з пошуком слів до кожної проілюстрованої сценки, які б могли утворити схожий каламбур. Першу фразу було дещо змінено та доповнено; слова カチュー—シャ та チュ— ми замінили по контексту. Відтак, у запропонованому

нами жарті маємо каламбур на основі слів «машин», «вакцин», «дружин», та «ряд», «підряд», «навряд», «наряд». Використані прийоми перекладу: *компенсація і калькування*.

Рисунок 2. Жарт про паркування

<p>ぬれねずみ 濡鼠 [46]</p>	<p>Буквальний переклад: Змокла миша</p> <p>Адаптований переклад: Як миша в пастці</p>
--------------------------	---

ぬれねずみ
濡鼠 (Змокла миша) стосується промоклого хом'яка, якого зачинили на балконі, тобто фразеологізм вжито в буквальному значенні. Це явище називається *фразеологічний каламбур*. Оскільки в українській мові немає аналогу фразеологізму «змокла миша», було використано фразеологізм «Як миша в пастці» (опинитися в безвихідному становищі), що підійшов до ситуації. Тож, застосували прийом *компенсації*. Візуальний ряд можна побачити на Рисунку 3.

Рисунок 3. Жарт про змоклу мишу

<p>—私はやぶと^{もう}申します。</p> <p>—^{いしゃ}医者もやぶ。 [47]</p>	<p>Буквальний переклад:</p> <p>— Мене звати Ябу.</p> <p>— І лікар теж Ябу.</p> <p>Адаптований переклад:</p> <p>— Мене звати Псевдо.</p> <p>— І лікар з тебе теж «псевдо».</p>
---	---

Ситуація: чоловік, одягнутий в лікаря, каже, що його звати Ябу. やぶ та слово やぶ^{いしゃ} 医者 (лікар-шарлатан) збігаються. Щоб адаптувати цю гру слів під українського глядача, обрали префікс «псевдо»: Псевдо (ім'я) та псевдолікар. Використано *компенсацію*.

<p>^{しっか} ^{はたら} 確り働いて、ださおか君。 [49]</p>	<p>Буквальний переклад:</p> <p>Сумлінно працюю, Дасаока.</p> <p>Адаптований переклад:</p> <p>Сумлінно працюю, Дурбелока.</p>
--	--

Прізвище героя аніме – Фуджіока, це обігрується в каламбурі, адже *ださお* (йолоп, бовдур) + *おか* (суфікс прізвища). При перекладі на українську не варто лишати оригінальний варіант «Дасаока», оскільки глядач не зрозуміє сенсу і

просто проігнорує. Тому ми вирішили передати каламбур словом «Дурбелока» (від «дурбелик»). Застосований прийом перекладу – *компенсація*.

2.1.2. Оказіоналізми

<p>ビーフストロナガフ言うたら、ビーフのストロナガフガフやないか。 [48]</p>	<p>Бефстроганов — це ж просто береться біф і так його стронгово «гаф-гаф-гаф».</p>
---	--

Впевнившись, що *ガフガフ* не є ономаатопеєю, стверджуємо, що це *оказіоналізм* на позначення різання або відбивання. *ストロナ* – також неіснуюче слово, яке лише нагадує прислівник «strong» (сильно). Крім того, що маємо два авторські нововведення, цей жарт можна вважати *каламбуром*, адже простежується гра слів з назвою страви «Бефстроганов». Під час перекладу застосували *транскрипцію* і отримали «біф», «стронгово» і «гаф-гаф-гаф», водночас дотрималися каламбуру і сенс лишився незмінним.

<p>期待してるぞ、天然^{てんねん}ルーキー。 [49]</p>	<p>Буквальний переклад: Я розраховую на тебе, природній новачку. Адаптований переклад: Я розраховую на тебе, вродливий новачку.</p>
---	---

Слово *天然^{てんねん}ルーキー* відсутнє у словниках і зустрічається лише в даному аніме, отже вважаємо його *оказіоналізмом*. Це звертання до дівчини, яка насправді прикидається хлопцем. *天然^{てんねん}* (природній, натуральний) + *ルーキー* (від англ. rookie – новачок). Швидше за все, *天然^{てんねん}* стосується вроди героїні, природної краси, аніж просто натуральності. Додавши більше сенсу для української

авдиторії словом «вродливий», використали *компенсацію*. Нижче подано візуальний ряд жарту.

Рисунок 4. Жарт про новачка

はなばたけ 花畑さん[50]	Пані Квіткове Поле/ Квіткова пані
-------------------	-----------------------------------

Ситуація: хом'ячиха забула як звати дівчину, що ласкаво допомагала доглядати хвору хазяйку і виглядала в очах хом'ячихи як «янгол», тому назвала її ^{はなばたけ}花畑さん (Квіткове поле). Візуальний ряд жарту можна побачити на Рисунку 5. Таке ім'я підкреслює безтурботність, милосердність та доброту дівчини, що в перекладі можемо відобразити аналогічно за допомогою *калькування* – «Квіткова пані», щоправда *опустимо* слово ^{はたけ}畑 (поле).

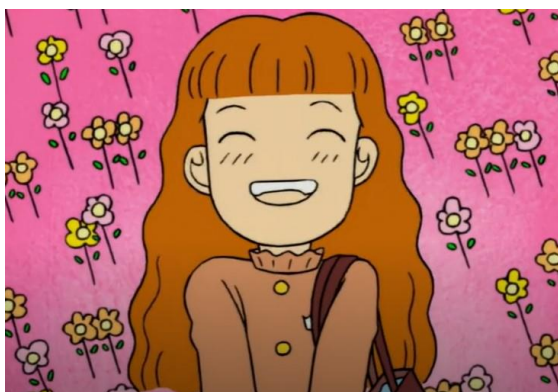

Рисунок 5. Жарт про милу дівчину

消しゴムが... ナッシングヒューマン ライフ！ [59]	Гумка...Йосип босий!
----------------------------------	----------------------

Дівчинка панічно переживає під час іспиту і виявляє, що забула гумку. Гайрайго *ナッシングヒューマンライフ* – «nothing human life» вживається аби підкреслити емоційність героїні. Візуальний ряд – на Рисунку 6. Не знайшовши в інтернеті прикладів вживання даного виразу, окрім як згадування його аніме-джерела, ми зробили висновок, що це авторське нововведення. При перекладі цей вираз можна лишити англійською мовою або ж адаптувати українським питомим виразом «Йосип Босий!» на позначення здивування, страху тощо. Застосовано *компенсацію*.

Рисунок 6. Жарт про гумку

2.1.3. Ономатопеїчна лексика

え-い、 ^{かって} 勝手なことゴチャと！ [48]	А-а-й! Звалився мені на голову!
-------------------------------------	---------------------------------

Ономатопея *ゴチャ* означає плутатися, заважати, звалитися; ^{かって}*勝手なこと* – «на моєму шляху». За змістом сюди підійде український фразеологізм «звалитися на голову», таким чином *скомпенсували* вираз.

カチンコチンやな。 [48]	Він такий наїжачений.
----------------	-----------------------

Прямий переклад виразу カチンコチン – «напружитися», «насторожитися», але оскільки ономапопеї мають неповторну цінність, ми намагалися перекласти вираз більш експресивно, ніж словом «напружений». Прийом – *калькування*.

まあ、お客 ^{きやく} でダラダラしてるペンギン さんは特 ^{とく} には格好 ^{かっこう} よくない。 [51]	Нуу, те, що пінгвін вештається серед гостей, це якось не круто.
---	---

Ономапопея ダラダラする перекладається як «тинятися без діла, вештатися, валандатися», це і є потрібна нам емоція, отже використали *калькування*.

2.1.4. Порівняння

ラーメンみたいなやっちゃな。 [48]	Буквальний переклад: Ти як рамен Адаптований переклад: Ти в'ялий, як риба.
---------------------	---

Порівняння ラーメンみたい – дослівно «слабкий, як макаронина» у значенні «втомлений». Візуальний ряд представлено нижче на Рисунку 7. Такий вираз не притаманний українській мові, адже макарони не є частиною нашої кухні. Через це, пропонуємо відповідник – «в'ялий, як риба». Використано *компенсацію*.

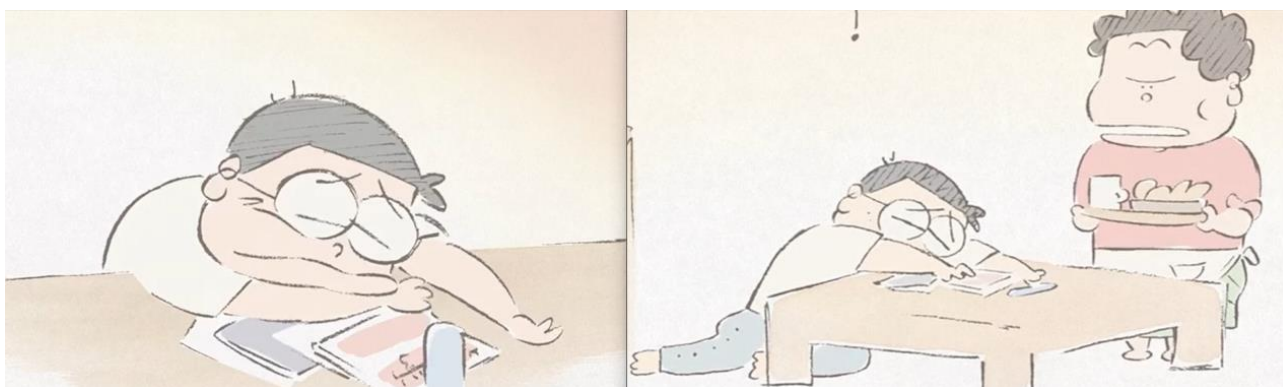

Рисунок 7. Жарт про рамен

にいちゃんにどならたら誰でもへビ ににらまれたカエルやな。[48]	Той, хто лається на тебе – всеодно що жаба, оточена вужем.
--------------------------------------	---

Вираз *へビににらまれたカエル* (жаба, оточена змією) означає, що жаба в пастці і змія поглине її. У прикладі ж, ця фраза стосується *にいちゃん* (чоловіка), а саме те, що він не дасть нікому себе образити. Оскільки *にいちゃん* неможливо відтворити при перекладі, його було *опущено*. Замість нього, загальне слово *へビ* (змія) поміняли на «вуж» аби вказати на чоловічу стать, так як слово «змія» належить до жіночого роду. Застосували *опущення, компенсація і калькування*.

バンビのように ^は 跳ねる！[52]	Стрибаю як Бембі!
-------------------------------	-------------------

バンビのように перекладається – «як Бембі» (оленятко з однойменного мультфільму). Оскільки героя «Бембі» знають більшість дорослих і дітей, *опускати* або *компенсувати* його не потрібно. Застосований прийом перекладу – *калькування*.

これはもしや ^{ひっさつあいさつほりゆう} 必殺挨拶保留で すか。さすがスケールがでかい！山のようよっ山のよう！ [53]	Буквальний переклад: Невже це вбивче привітання мовчанням? Масштаби величезні! Точно як у гір, як у гір! Адаптований переклад: Невже це вбивче привітання мовчанням? Як круто! Немов удар блискавки! Спалах блискавки!
--	--

Ситуація: дівчина не привіталась, бо в навушниках не чула, що до неї говорять.

Тому подружка жартує про *ひっさつあいさつほりゆう* 必殺挨拶保留, яке ми переклали як «вбивче привітання мовчанням». До того ж, такого слова не існує в японській мові, тобто це **оказіоналізм**. *スケールがでかい* (масштаби величезні) та порівняння *山のよ*

う (як у гір) нелогічно вписуються в жарт і українська аудиторія не зрозуміє сенсу. Отже, ми замінили їх на «як круто!» і порівняння «немов удар блискавки», що так само стосується природи. Використали *компенсацію* і *калькування*.

2.1.5. Перифраза

<p>こわ 怖いなあ。このオッサンも一発で だま 黙ったやろ。 [48]</p>	<p>Лячно-о-о. Мабуть той старий миттєво стулив писка.</p>
---	---

オッサン перифраза, що замінює слово 男の人, але вживається у значенні «чоловік середніх років», що має зневажливий характер. Українською мовою така перифраза може бути адаптована як «старий». Використали *калькування*.

2.1.6. Стилiстично маркована лексика

<p>エビチュ^{しゅじん}ご主人ちやまのために何も できないでちゆか。 [54]</p>	<p>Буквальний переклад: Невже Ебічю не може нічого зробити для своєї хазяйки? Адаптований переклад: Невзе Ебічю не може ніцього злобити для своєї хазяйки?</p>
---	---

Героїня аніме – хом'ячиха; вона говорить дитячою мовою. Відтак, す та し в она вимовляє як чіу, чя або чи. Крім того, коли чіу вживається окремо, це імітує звуки хом'яка (пищання тощо). Дитяча/хом'яча мова як елемент *стилiстично-маркованої лексики*, має бути перекладена відповідно, тому репліку було записано з особливостями дитячої вимови, а саме не вмінням вимовити звуки [ж], [ч], [р]. Застосували *компенсацію*.

<p>さくや <small>ひだりて</small> <small>こんせいきさいだい</small> 昨夜一人で留守番させちゃって、<small>さび</small> 寂 しかったでしょう? [55]</p>	<p>Буквальний переклад: Учора залишилась сама вдома, самотньо було? Адаптований переклад: Учора залишили самісіньку вдома! Сумувала, моя бідосю?</p>
---	---

Ситуація: Батько розмовляє з дочкою, вживаючи лексичний відтінок **окама-котоба**: жіночі частки *でしょう、~ちゃう* у чоловічому мовленні. На Рисунку 8 зображено візуальний ряд жарту. Аби відобразити в перекладі таку «жіночність», було використано зменшувальну форму «самісінька» та звертання «моя бідосю». Українською мовою цю сценку варто озвучити пародійованим жіночим голосом, як і в оригіналі. Прийом – *компенсація*.

Рисунок 8. Жарт з окама-котоба

<p>なんか <small>ひだりて</small> <small>こんせいきさいだい</small> 左手が今世紀最大 <small>けもの</small> <small>なぐ</small> <small>たお</small> の獣でも殴り倒したかのように 痛いわ。仕事のしすぎかしら? [55]</p>	<p>Буквальний переклад: Щось рука болить так, наче забив найбільшого в столітті звіра. Може перепрацював? Адаптований переклад:</p>
---	---

	Йойки! Рученька болить так, наче забив найбільшого у світі гедзя. Лишенько, невже перепрацював?
--	---

Та сама ситуація і **окама-котоба**. Ужиті жіночі частки *わ、かしら*, які в перекладі ми відобразили пестливими словами «рученька», «лишенько» та ніжним «йойки». Слово ^{ひだりて}左手 — «ліва рука» було спрощено до «рука», оскільки сенс без нього залишиться безмінним. Так само і ^{こんせいきさいだい}今世紀最大 — «найбільший у столітті» спростили до «найбільший у світі». Використані прийоми – *опущення, компенсація*.

<p>-あの一わ、わたし・・・</p> <p>-わたし?</p> <p>-わ、わたくし。</p> <p>-んん?</p> <p>-僕。</p> <p>-んん?</p> <p>-俺!</p> <p>-ん。</p> <p>-俺.... 楽しかったんやよ。なんだか毎日お祭りみたい。東京って。</p> <p>***</p> <p>まいっか! ^{ゆめ}夢やし。あーいい夢。・・・えっ、どうしよう!俺バイ</p>	<p>-Ну, я спацірувала...</p> <p>-Що?</p> <p>-Спацірувала.</p> <p>-Га?</p> <p>-Я...гуляла.</p> <p>-Га-а?</p> <p>-Гуляв.</p> <p>-Угу.</p> <p>-Я так файно нині гуляв. У Токіо кожен Божий день якась забава.</p> <p>***</p> <p>Гаразд! То всього лиш сон. Ай, до біса файний сон. ... Матка боска! Я запізнююся на підробіток. Цейво.... а де я працюю?</p>
--	---

ちこく ト遅刻やって。あ...あの...俺のバ イト先 ^{さき} って...どこやっけ? [74]	
--	--

Ситуація: дівчина помінялась тілом із хлопцем і тепер має жити його життям.

Через це вона плутається у займенниках わたし、わたくし (жіночі) та ^{ぼく おれ}僕、俺 (чоловічі), до того ж, говорить кансайським діалектом, який характеризується вживанням частки や у кінці речень. Усе це необхідно відтворити у мові перекладу, тому ми застосували західний діалект України зі своїми неповторними словами «файно», «нині», «забава», вигуком «Матка боска!». Плутання в позначенні статі відобразили типовим для української мови способом – вживанням дієслів у минулому часі (гуляв/-ла, робив/-ла). Відтак, використали прийом *компенсації*.

2.1.7. Гайрайго

スーパー・ウルトラ・グレート・デ リシャス・ワンダフル・ヤバい! [59]	Супер ультра чудовий смачний прекрасний гаплик!
--	--

Ситуація: думки дівчинки, коли мама пригрозила їй «вбити», якщо вона не складе іспит. Усі слова гайрайго вживаються для додаткової експресії: スーパー (super), ウルトラ (ultra), グレート (great), デリシャス (delicious), ワンダフル (wonderful), які ми *скалькували* + ヤバい, що в даному випадку означатиме «халепа, гаплик, капець».

みんなデス、校長デス! [60]	Усі....смерть! Директор – смерть!
------------------	-----------------------------------

Ситуація: дівчинка побачила, як олень напав на директора школи і думає, що той загине, тому кричить «デス» (death), що є підсиленою емоцією. Візуальний ряд нижче на Рисунку 9. Залишити варіант «death» при перекладі можна, проте не всі

знають англійську, або можуть просто не зрозуміти, через це *скалькуюємо* як «смерть».

Рисунок 9. Жарт про директора

ケ・セラ・セラ、 なるようになる、 未来は見えない お楽しみ、 ケ・セラ・セラ [48]	Que sera, sera Що буде, те буде Майбутнє не знає ніхто То ж цінуй, що є Que sera, sera
--	--

Пісня, яку співають усі герої наприкінці аніме. У межах гайрайго тут виділяємо *варваризм* *ケ・セラ・セラ* (ісп. *Que sera, sera*) може бути перекладено як «що буде, те буде». Оскільки це пісня, бажано «покласти на музику» переклад, що ми й зробили. При цьому фразу *未来は見えない* (майбутнього не можемо бачити) було дещо змінено, без втрати сенсу. Також *お楽しみ* (насолоджуйтесь) замінили на більш логічну фразу для української аудиторії – «То ж цінуй, що є». Використали *калькування, компенсацію*.

みおちゃん、スラマツパギー [61]	Mio, selamat pagi! *індонез. «Добрий день!»
--------------------	--

Варваризм スラマツパギー («Добрий день!») з індонезійської мови. При перекладі варваризм залишаємо, але нижче вказуємо *перекладацький коментар* з поясненням. Застосували *описовий переклад*.

はかせ、違いますよ。ボルシチは食べ物なんですよ～ [60]	Ні, професорко. Борщ це їжа!
-------------------------------	------------------------------

Тут вжито не просто гайрайго, а український екзотизм «борщ», оскільки борщ належить до реалій життя українців.

2.2. Аналіз синтаксичних засобів творення гумору

У аніме, які ми дослідили, були знайдені такі *синтаксичні* засоби творення гумору: *апосіопеза, еліпсис, повтор та риторичне питання*.

2.2.1. Апосіопеза

皆さんが言うことを聞かなかつたらー <small>こうちょう</small> 校長先生は... ほかの学校の校長先生 になっちゃいますよ。 [61]	Якщо ви не слухатимете директора, то.....він стане директором іншої школи.
---	--

Жарт із замовчуванням посеред речення аналогічно просто відтворили і в перекладі: «якщо, то.....».

その...あれだ。いわゆるその...あれ という...わけだ。つまりその...あれ というのは...だなんん [62]	Воно...це...іншими словами, це...якщо подумати...припустити... Взагалі...це...так би мовити...А-а-а! Доси-и-ть!
---	--

Ситуація: кіт зачарувався травинкою, якою рухала дівчинка і забуває, що хотів сказати. Специфіка перекладу апосіопезу в даному випадку поглядає в тому, що зазвичай українці можуть пропускати кінець фраз та робити павзи, підбираючи слова. У прикладі ж, навпаки є початок і кінець речення з павзою між ними, що не характерно для української мови і неможливо реалізувати. Тому *замовчування* адаптували і замінили слова між павзами, оскільки ті не несуть смислового навантаження.

2.2.2. Еліпсис

^{たし} 確かに ^{こうそくいほん} 校則違反ではないがな、ヤギ はないだろヤギは？ [61]	Звичайно, це не порушує шкільні правила, але козел...чому козел?
--	---

Ситуація: учитель питає, чому студент приводить на територію школи козла. Студент знає, про що з ним говорить вчитель, тому вчитель опускає частину запитання, зупинившись на «ヤギは？」 (Що тут робить козел?). В українській мові *еліпсис* відтворили питанням «чому козел?», сенс збережено.

2.2.3. Повтор

^{きやつか} 却下よ！却下！ド却下よ！ [61]	Не можна! Не! Можна! Не можна!
-----------------------------------	--------------------------------

Ситуація: дівчина постійно щось забороняє хлопцю. ^{きやつか}却下 буквально перекладається як «заборона», це було реалізовано як «не можна». ド перед словом 却下 ймовірно є підсилювальним префіксом, у перекладі ж, адаптували

це розділенням слова, аби наголосити на слові «не!», що у свою чергу додає експресію.

<p>バカって言ったほうがバカでしょ、 このバカ！ [64]</p>	<p>Ти будеш дурепою, якщо назвеш мене дурепою, ти, дурепа!</p>
--	--

Тричі повторене слово バカ (дурепа/дурень) так само вжито три рази у перекладі.

<p>サッカーボールです。蹴^けって蹴^けって蹴^け られて蹴^けって、蹴^けって蹴^けり潰^{つぶ}れて萎^{しぼ}む だけって、そして眠^{ねむ}るのです。 [64]</p>	<p>Я футбольний м'яч. Мене лише пинають, пинають, пинають, б'ють, пинають, розчавлюють, здувають, а потім я сплю.</p>
---	---

Ситуація: футбольний м'яч розкажує про своє тяжке життя. Тут присутня значна кількість *повторів*, яку, безумовно, показуємо і в перекладі. Щоправда, в українській мові використали на один повтор менше, оскільки слова довші.

<p>なしだよなし、グッチョツパなし！ あとで仏でたたくのもなし！ [64]</p>	<p>Ні-і-і, годі! Так не можна, годі! І бити мене Буддою, годі!</p>
--	--

Кожне речення має однаковий кінець, це називається *епіфорою* (різновид повтору). У перекладі ми відобразили *епіфору* словом «годі» наприкінці речень. Слово «グッチョツパ» (жест із японської версії гри «камінь-ножиці-папір») було *опущено*, адже його демонструють безпосередньо в аніме і він не несе смислового навантаження.

—うるさい！足速いくせに！	— Замовкни! Ти спритно бігаєш!
—頭いいくせに！	—Ти розумна!
—プラス ^{しこう} 思考のくせに！	—Ти оптимістка!
—頭いいくせに！	— А ти розумна!
—逆 ^{ぎゃく} に頭いいくせに！ [64]	—Ні, ти розумна!

Також присутній *єдинозакінчення (єніфора)*. Граматичну конструкцію *くせに* можна адаптувати українською мовою часткою «ж»: «Я ж...», «Ти ж...». Однак, це ніяк не впливає на розуміння ситуації, тому *くせに* зазнало *опущення*. *Єніфору* відтворити не вдалося.

2.2.4. Риторичне питання

しかしなかなか面白いんじゃない？	Хіба це не смішно?
うでずもう 腕相撲って言うんだっけ？ [65]	І оце ви називаєте арм-реслінгом?

Дані риторичні питання абсолютно однаково реалізуються в мові перекладу.

Висновки до другого розділу

У другому розділі ми розглянули лексичні та синтаксичні засоби, що використовуються в японській анімації для творення гумору. З нашої роботи можемо зробити наступні висновки.

Найпродуктивнішими *лексичними* засобами творення гумору в аніме є *каламбур*, *оказіоналізми* та *гайрайго*. Так як в японській мові існує велика кількість омонімів, в аніме часто реалізується гра слів (*каламбур*).

Оказіоналізми – авторські нововведення, що використовуються з метою створення нових, незвичайних слів, які, до того ж, були б комічними.

Гайрайго відіграють в аніме не менш важливу роль, адже надають жартівливого тону та підсилюють емоцію, зокрема в межах гайрайго варто зазначити *варваризми* і *екзотизми*, які також часто використовуються в аніме, щоб додати мовленню колориту.

Менш продуктивними засобами творення гумору є *порівняння* та *стилістично маркована лексика*.

Порівняння в анімації дають змогу більш точно зобразити ситуацію, описати емоцію або поведінку; частими є порівняння з тваринами.

Стилістично маркована лексика вживається для привернення уваги та художнього увиразнення. Зокрема фігурує лексичний відтінок *オカマ言葉* (унікальні частки на позначення статі та віку, слова, вирази, характерні для певного стилю мовлення) та *діалектизми* – слова/частки/фрази, притаманні певним регіонам, функція яких полягає у відтворенні колориту цієї місцевості.

Іншими засобами творення гумору є *перифраза* та *ономатопейчна лексика*. *Перифразою* автор замінює слова, щоб надати іншого відтінку, схарактеризувати об'єкт з іншого боку.

Ономатопейчна лексика як звуконаслідувальна лексика відображає звуки навколишньої дійсності, це збагачує сенс сказаного, додає емоцію.

Найпродуктивнішими *синтаксичними* засобами творення гумору в аніме є *повтор* та *апосіопеза*.

Повтор – мало не найпростіший спосіб увиразнити мову та посилити експресію. У аніме зустрічаються як звичайні повтори слів, так і *епіфора* – єдинозакінчення. *Апосіопеза* або *замовчування* слугує натяком слухачу/глядачу, аби той спробував

здогадатися продовження. Або ж павзами серед мовлення можна відобразити невпевненість, розгубленість героя в аніме.

Менш продуктивними засобами творення гумору в аніме є *еліпсис* та *риторичне питання*.

Еліпсис – пропуск деяких елементів речення, у ситуаціях коли продовження можна зрозуміти з контексту. Еліпсис надає мові стислість і водночас динамічність.

Риторичне питання не потребує відповіді і використовується задля привернення уваги глядача/слухача.

ВИСНОВКИ

Гумор – вид комічного, смішного в життєвих ситуаціях і явищах, людських діях і тд. Він спрямований на вдосконалення людських недоліків та суспільних відносин. *Гумор* безпосередньо відображає культурні особливості кожного народу світу, оскільки кожен народ має свої «смішне» та «не смішне».

Якраз на цьому моменті й виникають труднощі перекладу гумору, адже не завжди можливо відобразити жарт і зберегти сенс. Інколи ситуація вимагає від перекладача адаптувати ту чи іншу культурну реалію під глядача або ж, навпаки, опустити її. Наприклад, *каламбури* буває неможливо передати рідною мовою, відтак, перекладач має самостійно придумати жарт, щоб він був схожий з оригінальним, підходив за контекстом та мав у собі слова з оригіналу. *Фразеологізми* ж перекладати легше, адже у мові перекладу зазвичай є до них еквіваленти, проте, зміст може бути порушено, але образність збережеться.

Основними прийомами перекладу є: *опущення, компенсація, калькування, транскодування (транскрипція, транслітерація) та описовий переклад*. *Опущення* застосовують коли певні слова не несуть смислового навантаження. *Компенсація* – заміна неперекладеного елемента іншим, який несе схожий сенс. *Калькування* – копіювання елементів з оригіналу засобами рідної мови, тобто оригінал перекладається буквально. *Транскрипція* відтворює звукову форму іншомовного слова, а *транслітерація* – буквений склад. *Описовий переклад* – стисле пояснення; може бути як і в посеред тексту, так і знизу у вигляді примітки.

Існує багато мовних засобів творення гумору, але ми зосереджуємося на лексико-синтаксичних. У загальному плані, *лексичними* засобами творення гумору можуть виступати: *каламбури, полісемія, пароніми, стилістично маркована лексика, перифраза* та ін.

Дослідивши лексичні засоби гумору на прикладі японської анімації, виокремили такі: *каламбур, okazionalizmi, onomatopейчна лексика, порівняння, перифраза та стилістично маркована лексика та тайрайго*.

Каламбур (駄洒落/*даджяре*/) є найбільш продуктивним засобом гумору не лише в аніме, а й у повсякденному житті. Це пов'язано з особливостями японської мови, а саме з великою кількістю слів, що звучать однаково, але пишуться по-різному – *омонімами*. Тому на базі омонімів виникають каламбури: 駐車 /*чю:шя*/паркування та 注射 /*чю:шя*/укол; схожі слова – 頂戴 /*чьо:дай*/прохання та 卓袱台 /*чябудай*/столик.

Оказіоналізми – це експресивно забарвлені слова, придумані конкретно для жарту й насправді можуть не існувати у повсякденному вжитку: 花畑さん /*ханабатаке-сан*/Квіткова пані, ださおか君 /*дасаока-кун*/Дурбелока.

Ономатопейчна лексика (擬音語/*гіонго*/, 擬声語/*гісейго*/, 擬態語/*гітайго*/) відтворює звуки усього навколишнього, це, у свою чергу, надає виразам певну емоцію, відтінок, та, звісно ж, смішить: ダラダラする /*дарадара суру*/тинятися без діла, ゴチャ /*гочя*/звалитися на голову; взятися з нікуди.

Зіставлення двох предметів, осіб, явищ називають **порівнянням**. Порівняння конкретизує певну подію, явище, описує її; у аніме порівняння надає образності реплікам: バンビのように /*бамбі-но йо:ні*/як Бембі; ラーメンみたいな /*рамен мітай на*/як макаронина (укр. «в'ялий як риба»).

Перифраза замінює абстрактне слово іншим, схарактеризованим з іншого боку. Наприклад, заміна слова 男の人 /*отоко-но хіто*/чоловік словом オッサン /*оссан*/чоловік середніх років (має зневажливий характер).

Стилістично маркована лексика – забарвлена лексика, що несе в собі додаткову інформацію. У японському аніме вона представлена рольовою мовою (якуваріго) – мовою на позначення певної статі, віку та професії. Наприклад,

хом'ячиха розмовляє з людьми хом'ячо-дитячою мовою: エビチュゴ主人^{しゅじん}ちやまのために何もできないでちゆか。/Невзе Ебічу не мозе нічого злобити для своєї хазяйки?/

Крім того, *стилістично маркованою лексикою* у аніме можуть виступати – мова фемінних чоловіків чи трансжінок (*окама-котоба*) та *діалектизми*. Обидва засоби надають мовленню художнього увиразнення, а *діалектизми*, до того ж, і колориту. Приклад *окама-котоба*, де батько говорить жіночою мовою: 昨夜^{さくや}一人で留守番^{るすばん}させちやって、寂^{さび}しかったでしょう?/Учора залишили самісіньку вдома! Сумувала, моя бідосю?/ Приклад вживання *діалектизмів*: えっ、どうしよう!俺バイト^{ちこく}遅刻^{さび}やって。/Матка боска! Я запізнююся на підробіток/.

Гайрайто – іншомовні запозичення, роль яких в аніме привернути увагу глядача та надати більшої емоції сказаному: スーパー・ウルトラ・グレート・デリシャス・ワンダフル・ヤバい! /Супер ультра чудовий смачний прекрасний гаплик!/ У межах *гайрайто* варто зазначити ще *варваризми* та *екзотизми*, оскільки вони також зустрічаються в японській анімації.

Варваризми вживають аби надати мовленню жартівливого, урочистого або ж книжного тону: ケ・セラ・セラ (ісп. Que sera, sera) /Що буде, те буде/.

Екзотизми ж позначають реалії певних народів та надають колориту: ボルシチは食べ物なんですよ～ /Борщ це їжа!/

Серед *синтаксичних* засобів творення гумору можна викоремити такі: *еліпсис*, *інверсія*, *риторичне питання* та *апосіопеза*. У японській анімації зокрема були знайдені наступні синтаксичні засоби творення гумору: *повтор*, *апосіопеза*, *еліпсис*, *риторичне питання*.

Повтор, як засіб творення гумору є дуже продуктивним у аніме. Насамперед, він посилює експресію сказаного, наведемо приклад: バカって言っ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Островська А. О. Комічне як естетична категорія [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: [http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Pafn_2018_72\(2\)_27.pdf](http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Pafn_2018_72(2)_27.pdf). (дата звернення 15.03.2024)
2. Підгрушна О. Г. Переклад гумору: відтворення культурно-специфічної лексики / Підгрушна О. Г. – Київ, 2013
3. Естетика / Л. В. Анучина, О. К. Бурова, О. В. Уманець, О. В. Шило. – Харків, 2010. – 230 с.
4. Гумор / О. В. Савченко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – Режим доступу : <https://esu.com.ua/article-24711>. (дата звернення 15.03.2024)
5. Лінгвістична природа гумору: навчальний посібник / А. Р. Габідуліна, М. В. Жарикова - Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. 140 с.
6. Академічний тлумачний словник [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://sum.in.ua/>. (дата звернення 15.03.2024)
7. Тараненко О. Гра слів [Електронний ресурс] / Олександр Тараненко – Режим доступу до ресурсу: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine50-10.pdf>. (дата звернення 17.03.2024)
8. Комікс каламбур [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.pinterest.com/pin/654359020835988294/>. (дата звернення 17.03.2024)
9. Блог Ірини Денисюк [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://irynadenysjuk.blogspot.com/2013/10/blog-post.html>. (дата звернення 17.03.2024)

10. 20 funny dajare or Japanese puns [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://wanderingtanuki.com/dajare-japanese-puns/>. (дата звернення 17.03.2024)
11. Дудок Р. І. Проблема значення та смислу терміна в гуманітарних науках: монографія / Р. І. Дудок. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана-Франка, 2009.
12. 日本語表現インフォ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://hyogen.info/>. (дата звернення 20.03.2024)
13. 松本曜。 <第3巻>認知意味論。一東京、2006。—324頁
14. Галич О. А. Теорія літератури: [підруч.] / О. А. Галич, В. М. Назарець, Є. М. Васильєв; [за наук. ред. О. А. Галича]. – К.: Либідь, 2001. – 488 с.
15. Пономарів О. Стилістика сучасної української мови / О. Пономарів., 2000. – 248 с.
16. Приблуда Л. М. Перифраза як стилістичний засіб зображення дійсності в сучасній малій прозі [Електронний ресурс] / Л. М. Приблуда. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://dspace.nuft.edu.ua/items/82c7937f-c6cd-490f-92a5-28d6565f3925>. (дата звернення 20.03.2024)
17. Сінкевич Н. М. До питання стилістичного маркування лексики в електронних словниках української мови// Філологічні студії. – Випуск 6. – 2011. – С. 435-438.
18. Бузько С. А. Поняття стилістичної маркованості мовних одиниць (загальнотеоретичний аспект) [Електронний ресурс] / С. А. Бузько. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://core.ac.uk/download/pdf/268530849.pdf>. (дата звернення 20.03.2024)
19. Дияк О. В. Довідник для абітурієнтів та школярів з української мови: [навч. посіб.] / О. В. Дияк, В. М. Прудка – К. : Літера ЛТД, 2010. – 408 с.
20. Канцеляризми [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://tvir.biographiya.com/kanceljarizmi/>. (дата звернення 20.03.2024)

21. Баган М.П. Паронімія в сучасній українській лінгвістичній термінології: причини й тенденції розвитку. Науковий вісник ДДПУ імені І.Франка. Серія “Філологічні науки”. Мовознавство. Том 1, №8, 2017, С. 5–9
22. Сидоренко О. Особливості функціонування паронімії в англійській мові [Електронний ресурс] / О. Сидоренко. – Режим доступу : <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1524>. (дата звернення 21.03.2024)
23. Пономарів О. Привабливість і підступність паронімів [Електронний ресурс] / Олександр Пономарів. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <http://ponomariv-kultura-slova.wikidot.com/paronimy>. (дата звернення 21.03.2024)
24. Єфімов Л. П. Стилїстика англійської мови і дискурсивний аналіз. Учебно-методичний посібник / Л. П. Єфімов, О. А. Ясінецька. — Вінниця: Нова книга, 2004. — 240 с.
25. Гром’як Р. Літературознавчий словник-довідник / Роман Гром’як, Юрій Ковалів, Василь Теремко. — К. : Академія, 2006. — 752 с.
26. Гедерим М. О. Функціонування еліптичних конструкцій у англомовних науково-технічних текстах [Електронний ресурс] / М. О. Гедерим, Н. В. Глінка. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/11/89.pdf>. (дата звернення 28.03.2024)
27. Сучасна японська літературна мова: теоретичний курс: в 2 т. Т. 2. / Комарницька Т.К., Комісаров К.Ю.. - Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. - 424 с.
28. Тележкіна О. Інверсія як стилістично-синтаксичний засіб увиразнення поетичного тексту (на матеріалі української поезії II половини ХХ – початку ХХІ століття) // Studia Metodologica: збірник наукових праць Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Тернопіль-Кельце, 2017. Вип. 45. С. 144 – 155.
29. Львова Н. Л. Синтаксичні стилістичні засоби у художньому тексті [Електронний ресурс] / Н. Л. Львова, М. В. Циганко – Режим доступу до ресурсу:

- https://www.rusnauka.com/4_SND_2012/Philologia/7_100352.doc.htm. (дата звернення 28.03.2024)
30. Риторичне запитання [Електронний ресурс] // Українська література Електронна бібліотека – Режим доступу до ресурсу: <https://ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/2823-ritorichne-zapitannya>. (дата звернення 28.03.2024)
31. Українська мова : Енциклопедія (2004). / Редкол. : В.М. Русанівський (співголова), О.О. Тараненко (співголова), М.П. Зяблюк та ін. – [2-ге вид., випр. і доп.]. – К. : Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана. – 824 с.
32. Кикоть В. М. Особливості та засоби перекладу лексичних okazionalizmів у творах наукової фантастики [Електронний ресурс] / В. М. Кикоть, М. О. Кулик – Режим доступу до ресурсу: https://www.rusnauka.com/38_NII_2015/Philologia/6_201161.doc.htm. (дата звернення 16.03.2024)
33. Проблеми англо-українського перекладу okazionalizmів (на матеріалі художнього твору К. Паоліні «Ерагон») [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://lingua.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/Konkursna-robota-OKAZIONALIZM.pdf>. (дата звернення 16.03.2024)
34. Чорний Г. Є. Способи перекладу okazionalizmів у літературі фентезі [Електронний ресурс] / Г. Є. Чорний. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6755/%d0%a7%d0%be%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%b8%cc%86_%d0%94%d0%b8%d0%bf%d0%bb%d0%be%d0%bc.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (дата звернення 16.03.2024)
35. Дмитрук В., Дмитрук А. Особливості вживання ономапопей у японських текстах рекламного характеру. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2016. № 5. С. 123–128.
36. Кобелянська О. Макро- та мікроструктурні характеристики японсько-українського словника ономапопейчної лексики [Електронний ресурс] / О.

- Кобелянська – Режим доступу до ресурсу: <https://mova.knu.ua/wp-content/uploads/2020/02/8-1.pdf>. (дата звернення 22.03.2024)
37. Горбунова С. О. Проблеми перекладу звуконаслідувальної лексики японської мови [Електронний ресурс] / С. О. Горбунова – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2804/1/Gorboonova.pdf>. (дата звернення 22.03.2024)
38. Порівняння як засіб образності в поезії В. Симоненка [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://moydiplom.com.ua/gotovye-raboty/obraznost-v-poezii-simonenka/>. (дата звернення 22.03.2024)
39. Мартинюк О. Мовні засоби вираження порівняльних конструкцій у французькому художньому дискурсі (на матеріалі роману Ясмiна Кадра «Чим день завдячує ночі»)/О. Мартинюк//Науковий журнал. - №2. – 2015.
40. Гримич М. Варфоломієва ніч: Роман. / М. Гримич — Львів: Кальварія, 2002. – 160с
41. Каламбур або гра слів. Проблеми та особливості перекладу / П. М. Бокова // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. - 2015. - Вип. 27. - С. 45-50.
42. Пузік М. В. Особливості перекладу англomовних гумористичних текстів [Електронний ресурс] / М. В. Пузік. – 2018.
43. Yakuwarigo (役割語) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://blog.skritter.com/2016/05/yakuwarigo/>. (дата звернення 15.04.2024)
44. Animelon [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://animelon.com/video/58d9bbba35f2a63e86dafc91>. (дата звернення 01.04.2024)
45. Animelon [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://animelon.com/video/58d9bbba35f2a63e86dafc89>. (дата звернення 01.04.2024)

46. Action Anime - Watch Online in English Subbed, Dubbed [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://anix.to/anime/oruchuban-ebichu-j1r3/ep-6>. (дата звернення 01.04.2024)
47. Action Anime - Watch Online in English Subbed, Dubbed [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://anix.to/anime/ouran-high-school-host-club-mqqv/ep-3> (дата звернення 01.04.2024)
48. AniTube - аніме онлайн українською [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://anitube.in.ua/3298-my-neighbors-the-yamadas.html>. (дата звернення 07.04.2024)
49. Action Anime - Watch Online in English Subbed, Dubbed [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://anix.to/anime/ouran-high-school-host-club-mqqv/ep-1> (дата звернення 01.04.2024)
50. Action Anime - Watch Online in English Subbed, Dubbed [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://anix.to/anime/oruchuban-ebichu-j1r3/ep-7> (дата звернення 01.04.2024)
51. Animelon [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://animelon.com/video/58d9bbba35f2a63e86dafc91> (дата звернення 25.04.2024)
52. Action Anime - Watch Online in English Subbed, Dubbed [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://anix.to/anime/gintama-5kq/ep-59> (дата звернення 03.05.2024)
53. Animelon [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://animelon.com/video/5b076e47d191572ae17c567e> (дата звернення 01.04.2024)
54. Action Anime - Watch Online in English Subbed, Dubbed [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://anix.to/anime/oruchuban-ebichu-j1r3/ep-1> (дата звернення 01.04.2024)

55. BiliBili [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bilibili.tv/en/video/2044150366> (дата звернення 01.05.2024)
56. Сучасна японська літературна мова: теоретичний курс: в 2 т. Т. 1./ Комарницька Т.К., Комісаров К.Ю.. - Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012.-320 с.
57. Екзотизми [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.wikidata.ukua.nina.az/%D0%95%D0%BA%D0%B7%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D0%B8.html>. (дата звернення 29.05.2024)
58. Варваризм [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B0%D1%80%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC>. (дата звернення 29.05.2024)
59. Animelon [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://animelon.com/video/5b076e47d191572ae17c568f> (дата звернення 05.04.2024)
60. Animelon [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://animelon.com/video/5b076e47d191572ae17c568b> (дата звернення 06.04.2024)
61. Animelon [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://animelon.com/video/5b076e47d191572ae17c5681> (дата звернення 06.04.2024)
62. Animelon [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://animelon.com/video/5b076e47d191572ae17c567f> (дата звернення 09.04.2024)
63. Animelon [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://animelon.com/video/5b076e47d191572ae17c5694> (дата звернення 10.04.2024)
64. Animelon [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://animelon.com/video/5b076e47d191572ae17c5683> (дата звернення 10.04.2024)

65. Animelon [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://animelon.com/video/5b076e47d191572ae17c567e> (дата звернення 10.04.2024)
66. Підгрушна О. Гумор в аспекті перекладності (на матеріалі англomовних художніх творів) [Електронний ресурс] / О. Підгрушна. – 2015.
67. Лінгвокультурна характеристика перекладу українського та англійського гумору [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://naub.oa.edu.ua/linhvokulturna-harakterystyka-pere/>. (дата звернення 10.05.2024)
68. Блинова І. А. Гумор як різновид комічного: критерії виокремлення, теорії реалізації і засоби вираження [Електронний ресурс] / І. А. Блинова, А. А. Зернецька – Режим доступу до ресурсу: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/1_2021/part_2/9.pdf. (дата звернення 29.05.2024)
69. Jisho.org: Japanese Dictionary [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://jisho.org/>. (дата звернення 20.05.2024)
70. コトバンク [辞書・百科事典・各種データベースを一度に検索] [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://kotobank.jp/>.
71. ЯПОНСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК : уклад. Бондаренко І., Бондар Ю., Букрієнко А., та ін. – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2012. – 464 с
72. ЯПОНСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ ТЕМАТИЧНИЙ СЛОВНИК ОНОМАТОПЕЇЧНОЇ ЛЕКСИКИ: укладачі Егава Х., Кобелянська О. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2016. – 420с.
73. Okama オカマ, お釜 (LGBT-Related Slang, Cooking Pot) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.japanesewithanime.com/2018/02/okama.html> (дата звернення 21.04.2024)

74. 9anime - Watch Anime Online, Watch English Anime Online Subbed [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ww4.9animes.org/watch/kimi-no-na-wa> (дата звернення 22.04.2024)
75. Пацалюк В. С. Діалектизми в повісті М. Коцюбинського \ "Тіні забутих предків\ " [Електронний ресурс] / В. С. Пацалюк, А. І. Веренько – Режим доступу до ресурсу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2019/paper/viewFile/6641/5659>. (дата звернення 03.06.2024)